

ZER
ALDIZKARIA

441. zenbakia
2017 URRILLA

**Bizkaitarrei
Bizkaieraz**

www.euskerazaleak.biz • info.euskerazaleak@gmail.com

Lekeitio ikuspegi: alderdi eder

Aita Zenon Uriguen

**Ospakizun liturgikoak
eta euskeraren erabilpena**

Euskalerrian euskeraz EUSKERA ZALEAK

2017-2018 IKASTURTEA

**BIZKAIERAZ 50. IKASTAROA
IRU MAILLA**

Egunak: astelen eta eguasten
edo astearte eta eguenetan

Orduak: Goiz eta arratsalde

Ordaña: 150 €

Izena emoteko tokia: Euskerazaleak

Colón de Larreategi, 14-2
urrutizkiña 94 423 53 22
Bilbao 48001

Asiera: urriaren 9an

**50. CURSO DE EUSKERA BIZKAINO
3 NIVELES**

Días: lunes y miércoles
o martes y jueves

Horas: Mañana y tarde

Curso completo: 150 €

Inscripciones: Euskerazaleak

Colón de Larreategi, 14-2
Teléfono 94 423 53 22
Bilbao 48001

Comienzo: 9 de octubre

ZER ALDIZKARIA

Ordaindu, mesedez, ZER aldizkaria! (ogeitamabost euro) kontu onetan:

**EUSKERA ZALEAK
BILBAO BIZKAIA KUTXA
ES28 2095 0000 74 2000089615**

Adiskide! Mesedez ZER aldizkaria aurrera eroaten lagundu eiguazu!

Ebago orri onetan txarteltxu au, eroan BBKra eta ordaindu 35 €.

Ez dozu ezer be idatzi bear.

Baiña, aztu barik, esan Kutxan zeure izena eta zeure errikoa.

Eskerrik asko!

Euskerazaleak

ASOCIACIÓN PARA EL FOMENTO DEL EUSKERA

Colón de Larreategi, 14 - 2.º dcha.

48001 BILBAO

Urrutizkina : 944 235 322

info.euskerazaleak@gmail.com

Laguntzaille

ISSN: 1132 - 1350

Lege gordailua: BI-1452-85

EUSKERAREN ERABILPENA Ospakizun liturgikoak eta euskeraren erabilpena.

MUNETXEK egokituta

Elizbarrutiko Apezpiku-Kontselluak, 1995eko Urriaren 3an oiko batzarrean bildurik, Euskal Pastoraltzaren Sailletik onako informazioa eskuratu eban:

1995eko Iraillaren 18an Euskal Pastoraltzaren Saillak eta Iruñeko Artzapezek alkar artean buruturiko billeran Iruñeko parroketako ospakizun liturgiko eta euskeraren erabilpenaz izketatu zan, bestek beste.

Artzapezen esanaren arabera, planteamentu pastoral egokia egiteko, gai oni buruz atzeman diran datu batzuk kontutan artu bearrekoak dira.

- Ukaeziña da gure parroketan, asko edo gutxi, euskal iztunak dagozala, euskera ama-izkuntza edo ikasi dabenak. Eta andituz doala “gazelania lez, nafarroako Elizaren izkuntza ofiziala dan euskeraz” beren ikasketak burutzen dabezan aur, nerabe edo gazteen kopurua.

Kristau guzti oneik begi onez ikusten dabe parrokien ospakizunetan, lotura familiarrak dirala medio urbilletik ukitzen dituztenetan batez be (illetak, bataioak, leen jaunartzeak, sendotzak, eskontzak), euskeraren presentzia egokia izan daiten.

-Izan be, badira erabillera ori pizkanaka, ospakizun orokorretan be, sartzen daben parrokiek: *Gure Aita, Erruki Jauna, Ogi zerutik... olango kantu ezagunene bidez.*

-Bestaldetik, asmo onez eta alkar-ulertze giroan erraz sortu daitezken tentsio-egoerak noiz-beinka agertzen dira.

Gogoeta lasai baten ostean eta beti be, parroki alkarte desbardinaren egoera edo sensibilitatea kontuan artuz, Euskal Pastoraltzaren Sailla eta Iruñeko Artzapezen artean aipatutako billeran ausnartu eta ekiteko jarraibide batzuk aobatez onartuak izan ziran.

Elizbarrutiko Apezpiku-Kontselluak, Artzapezpiku Jauna buru zalarik, 1995eko Urriaren 3ko esandako oiko billeran, bere egin ebazan jarribide oneik.

1.- Irizpide orokorrak:

- a) Ospakizuneko persona edo pertsonen egoera linguistiko-kulturala.
- b) Familiaren edo ingurune familiarraren egoera linguistiko-kulturala.
- c) Ospakizunean parte artzen dabenen gixi gora berako portzentaia, euskeraren ulermailla ta erabilpenari dagokienez.

Ez da beti erraz izaten guztiak laketzea irizpide oneik aurrera erodateko unean. Zailantza barik, illetak zailtasun berezia dabe. Taiuzko informaketaren ondoren, erretorea izango da artu bear dan erabakiaren erantzulea.

2.- Euskeraren erabilpenaren balizko uneak:

Orientazio gisan eta kasu bakoitzean komenigarri dan einetan, euskera erabili daiteke ospakizunaren urrengo uneetan: sarrerako monizio laburra; damu-otoitza *Erruki Jauna* abestuz; Itzaren irakurgaiaren bat: aipamen laburra Omilian; eskariren bat Erriaren Otoitzean; *Gure Aita* abestia: abesti errikoiren bat jaunartzean; azken agurraren monizioa.

3.-Euskerazko mezak:

Bearrezkoa da Parrokia guztietan publikoki jakinaraztea mezak euskeraz ospatzen dabezan iriko elizen zarrenda eta, jagokiezan egun eta orduak. Artzapez eta erretoreen aolku aproposalaz aztertu bearko da gaur egungo meza orrean banaketa naikoa dan ala ez.

4.-Liturgia liburuak:

Gomendagarria da parroki guztiek *Meza Liburua* eta Elizen arteko Biblia beintzat, euki dagiezan. Parroki batzutan komenigarria leiteke sakramentu – oikune liburu batzuk be eukitea.

Prosamen eta jarraibide oneik Iruñe ta Tuterako Eleizabarrutietako beste lekutan be ezarrera euki leikie eta euki bear dabe, alan be parroki bakoitzaren egoera ta bereiztasunei kasu eginez.

Artzapezpikutegian bere egoitza dauen Euskal Pastoraltzaren Sailla prest dago edozein argibide edo lagunza-zerbitzuak bear dabena eskeintzeko. Zentzu onetan, pentsatzen dabil ildakoen ospakizunetarako lagungarri labur bat eta simplea euskeraz prestatzea, bertan, sarrera eta azken agurraren monizioen eredu desberdin batzuk; Erriaren Otoitzerako eskari batzuk, eta abar agertuko diralarik. Nai daben parrokiek bere garaian material au eskuratuko dabe.

Lekeitio ikuspegi: alderdi eder

Zenon Uriguen, Pasiotarra

SORRERA. Lekeitio erriak sustrai sako-
nak dabe, ba, giza bizitzaren aztarnak edesti
aurretikoak dozuz. Lumentza mendiko lei-
ze-zuloan aurkitu ziran eta magdalenien-
se aldikoak dira. Erdi aroan, itxas ondoan, irigu-
ne bat gora ta gora doa aundi egin naiez. Eta
Dña. Maria Diaz de Harok, 1352´an, onetsia
izan zan, geroago Noble y Leal Villa de Le-
keitio izanik.

Eder giroa: Sarri askotan esaten dogu Le-
keitio dala Bizkaiko erri dotore eta ederrena.
Baña edertasuna nun sortzen da? Lekeitio
errian beti izan dira gizon emakumeek euren
izaeran eta ekintzetan edertasuna, eta doto-
retasuna jartzen dakienak. Ara or Lekeitioko
Andra Mariaren Eliza edertasunez jantzia, ba-
tez be zoragarriko erretaula filigrana, eta ain-
bat arte lanak eliz barru osoan. Benetan fedea-
ren eta arte ederraren omeneldia erriak egiña.
Lekeitioko eder giroa ikusten dogu, baita be,
Abaroa, Uribarren ta Uriarte jauregi ederret-
an, Torre Urkiza, torre Turpin eta udal-etxe
ederrean.

Lekeitioko ondasun aundiena bere seme
leial eta jatorrak dozuz. “Euskal leen gaia, gi-
zakia da” (Barandiaran). Bai Lekeition beti
bizi izan dira gizon andre jator-leialak euren
nortasuna ondo bizirik familia ta gizartea,
euskal Kultura eta erakundeak, erriaren elbu-
rua, garapena ta edertasuna egin, ekiñ eta era-
gin dabenak. Ara emen izen aipagarri batzuk,
beste askoren artean. 1) Resurrección Maria
Azkue 1864-1951, abadea, filólogo, Euskal
akademiaren maiburu, Real Akademia es-
pañiar bazkidea. 2) Juan Maria Altuna, 1828-
1868, musikaria, bera izan zan Iparragirre´ren
lagunkide “Gernikako arbola” moldatzeko.
3) Eusebio Maria Azkue, 1813-1873, maixu
jatorra eta poeta. 4) Eusebio Erkiaga 1912-
1993, poeta eta idazlarria. 5) Santi Brouard,
1919-1984, aur-sendagille, aberztzale zintzo
ta leiala, Madriden senatore, eta alkate orde-
koa Bilbon. 6) Iosu Urrutia Atletik´ren egun-
go maiburua. 7) **Adan de Yarza** (1886-1949)
agurgarria, Ispasterren jaioa, baña Lekeitori
emondako izen aipagarria bere egintza onura-
garriak (pinus insignis etb) uri onen eta Biz-
kaiaren alde buruturik.

San Nikolas Ugartea. Agindu eder bat artu dot Lekeitio eta San Nikolas ugartearen alde zintzo jokatzeko. Batak zein besteak, era batera, gorespen one-na merezi dabe. Ikus: “Garraitz ugarteak historia jakingarria dauko. Ara emen: San Nikolasen basiliza eta bere ondoan monja-etxea. Ez dago eraikintzaren datarik, 1586en Gotzaiñak bisitaria bialtzen dau monja’n bizipena, eliza, etxea, eta oiko gauzak aztertzeke. Eta ogei urte baño leen danak alde egin dabe. Baña 1617 urtean erri agintariek ofizialki Franzizkotarrak aintzat artzen dabez Fray Juan de Sologuren nagusiaren ardurapean basilizan bizirik. 1650 urtean anka egiten dabe emendik. 1795an frantzezen aurkako gerratean basiliza eta etxea triskatuta geratu dira. Alfredo Moraza, Aranzadi kideak diño:”Euskal itxasaldean ez dago beste ugarterik historia ain aldakorra izanik, monja ta frailen bizitza, gerrate eta gora-bera gorriak eta alan da guztiz be ain ondo aurkitzen danik”. Orregaitik Aranzadi bazkondeak, Kultura bazkideak, asmo bikaiñak artzen diardue Ugarte onetan parke historiko natural bat eratutzeko, bere historia ta arresien oñarriak ondare oroigarriak diralako.

Gararraitz Ugartea gora. Bai egi garbia da San Nikolas basilizak eta etxeak kuku egin dau, eta gaur egun Garraitz ugartearen izena aupatu bear da Lekeitio-ren ikuspegia, eder-giroa ta turismoa erakartzeko. **Arantzadi bazkondeak, Kultura kideak, asmo goragarriak daukez Garraitz ugartea PARKE HISTORIKO NATURAL IZENDATU eta eratutzeko.** Lekeitio udalak, erritar guztiak eta erakundeak biotz batez alkaturik asmo goragarri ori aurrera ta gora atera bear dabe. Bene-benetan gauza galanta da ugarterako bidea egokitu, menditxo dotoretu bertatik zoragarritzko ikuspegiakin zoratzeko. Gora Lekeitio’ko udala, gora Lekeitio erria eta bere zorioneko erakundeak.” Gogoia dan tokian ez dago aldaparik”

AFRIKAKO IPUIN/ALEGIAK

Adar bako beiazen umeak

OLAZAR´tar Martin´ek (†)

Onak dira adorea ta alegina noriak sendotzeko. Amaren laguntza be bearezkoa seme-alabak aldezteko. Oneik dira Ego-Afrika´ko zulu´en alegiaren irakatsiak.

Erriko Nagusia oso aberatsa zan, a-bere asko eukalako. Eta idi ta bei guztien artean geien maite ebana adar bageko beia zan, baiña goiz baten adar begeko beia ez zan iñon agiri.

Gabaz egin eban iges eta gabak eta egunak ibilli zan ibar oparo batera umea egiteko urreratu-arte. Eta umeak ez bat, bi izan ziran, biak gizonetzkoak eta bata neskea ta bestea mutilla. Arduraz zaindu ebazan biak. Eta ondo bizi eitezan, txalak egiten be asi zan.

Egunak aurera joiazan, ume biak azi eta azi eta sendotu egiten ziran eta berbetan be ikasi eben.

Inguruko gizon bi igaro ziran andik eta bikiak ikusita Nagusiari albiste emotea joan ziran.

Nagusia pozik bei maitea bizi zalako eta bikiak eta abere asko eukazlako. Gudariak eta artzaiñak artu eta beiazen billa joan zan etxera ekarteko.

Errira etorri ziranean Nagusiak jai aundi bat gertatu eta berba au emon eban:

-Bikiak gaztarora eltzen diranean, ankerra dan eta uretan bizi dan ixasoko mamutzarraren narruagaz egindako jantziak emongo dautsedaz!

Jazki ori oso edertzat egoan errian eta esan ezindako margoak eukazala uste eben.

Denporea aurea ta erriari aitzu egin jakon Nagusiak emondako berbea eta gaiñera urte asko peitzen ziran bikiak gaztarora eltzeko.

Eldu ziran bikiak gaztarora eta basobaltzera joan ziran agindua betetea itxaroteko. Baiña ez zan sekula beteten eta mutikoak artu eban bere arrebea eta mamutzarraren billa joan zan. Uretarik uretara ebillen eta uretza batera eltzen zanean ogi-zati bat botaten eban. Mamua agertzen ez ba´zan, ez egoan an. Aurrera. Baiña uretza baten ogia bota ebanean urak eragiña izan eta margoak artu ebazan. Antxe egoan mamua! Beste ogi bat bota eban eta dana ekaitzdun itxaso biurtu zan. Mamua asarre egoan eta zemaiek egiten urreratu jaken. Mutillak itzi eban

arrebea eta uretara jauzi egin eta jo ta jo asi zan. Golpeakaz moteldu zan mamua eta azkenean ertzean il zan.

Laster kendu eutsoen narrua, egin ebezan jantzi eder batzuk eta etxerantza joan ziran.

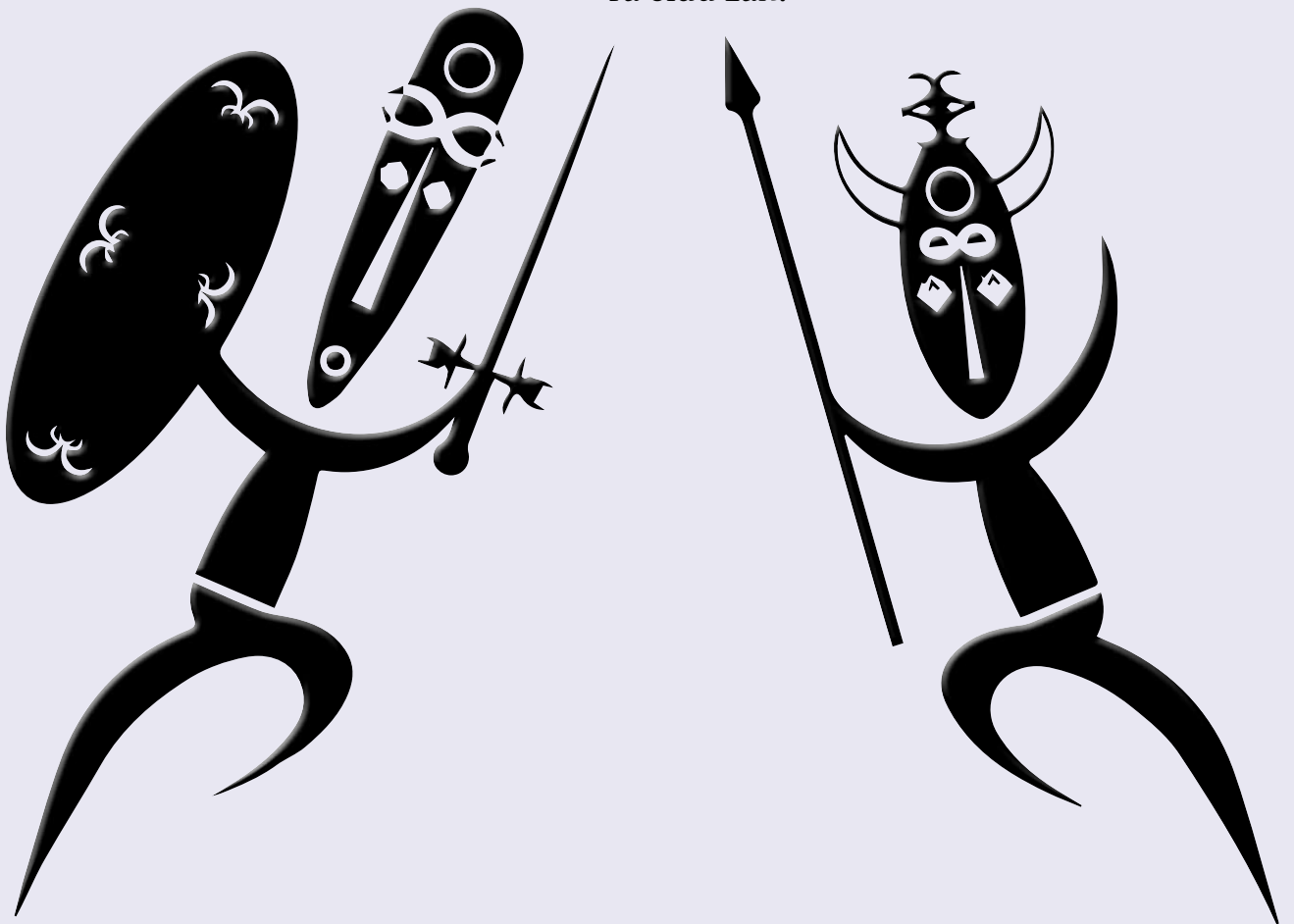
Gabak eta egunak ibiltzen egin da, eldu ziran errira eta iñor ez ikaratzeko txabola batera sartu ziran. Buru ta guzti estaldu ziran euren jantzi barriakaz eta lo egin eben. Eguzkia agertuta be, lo egozan.

Bidelari batzuk ikusi eben narru ederrez estaldutako zerbait. Zer ete da? Il egingo doguz? Ala Nagusiari deituko dautsagu? Eta orduantxe eldu zan adar bageko beia eta onek

estaldu ebazan gazteak morrozaka ebillala. Itxartu ziran gazteak eta aurpegia agertu ebenean, ezagutu ebezan. Asko poztu ziran guztiak eta Nagusiaren etxera eroan ebezan.

Nagusiak mamuaren milla margozko jantziz jantzita ikusi ebazanean, emondako berbea bururatu jakon. Pozik agertu ziralako, jai aundi bat gertatu eban erritar guztiai dei eginda. An agertu eban bikiak eta zelako ausartasuna euki eben: Eurak lortu eben mamuaren narru ederrezko jantziz jantziak izatea.

Arrezkero bikiak Nagusiaren etxean bizi ziran. Neskea Nagusiaren semeagaz ezkondu eta mutilla erriko nagusi izatera eldu zan.

Nere buruari

- 1.- Mundu ontara bertso-gosea jaiotzatikan nekarren, da geroztikan amaika aldiz ibilli gera alkarren; orain berriz esan nai nuke zardadeak zer dakarren, utsegiñik bada zu irakurle, barkatu zaidazu arren.
- 2.-Gaur dadukaten bertsolaritza dago oso erdoitua, berrogei bat urte nitunean ez nintzan ola oitua; bertsoa errez sortzen zitzaidan, bazan zeñek aditua, lenago anakak, orain burua, daukat erren gelditua.
- 3.-Aste bukaera etorritzean bagendun nora juana, gauza ederra zan bai andigan ekarritzen genduana; lagunarentzat ere ona zan ni poztutzen ninduana, pagatzaille ori baldin bazan propina ematen zuana.
- 4.- Emezortzi urte etorri ziran beti bertsoa buruan, Loidisaletxetar bat Berrobín da apopillo zeguan; bertsotan naiko ona zan eta da nik uraxe goguan, ura ainbeste maite nunikan besterík etzan munduan.
- 5.- Gure bertsoketak erriz kanpore egok zabaldu zituan, ardoa eskeñiz zirikatzaile pranko ízan genituan; errezildarra ta biok noski bertsoetarako pleituan, lendabiziko bi plaza ere berakin egin nituan.
- 6.- Zorionean errezildar orrek saio ederrik egin zun, ni berriz aren anparoan sarri naiko tankera berritzun; bi erritako deia gendun da bazan naiko eginkizun, Sanluisetan Berrobin giñan da Sanpedrotan berriz Urkizun.

7.- Loidisaletxe ori Sebastian;
saso oneneko mutilla,
Oartzunera ezkontzaz joan zan
bizitza obean billa;
ura ere betiko ez izan
antxe gertatu zan illa,
beste gauzarik ez diot opa,
zeruan gerta dedilla.

8.- Izen puska bat artu nunean
asko ziran nere eske,
garai batean ez nun pentsatzen
izaterik orrenbeste;
irurogei urte pasea nago
bertsoetan batez-beste,
Jaungoiko ona eskertzen ote
merezi duan ainbeste?

9.- Leku askotan gertatzen giñan
bertsoetako langintzan,
txapelketan ere naiko suerte,
da pozik joaten nintzan;
sagardotegi, taberna, plaza,
teatro edo elizan,
alegiñean saiatua, naiz
da damurik ez det izan.

10.- Esan liteke bertsolaritza
emen galduko ez dala,
nunnai Ikusi bai liteke txit
enbor onaren ezpala;
zorionean maitatutzen da
berak dadukan itzala,
erri baten ezaugarria da
eta jarraitu dezala.

11.- Gaur eguneko bertsolariak
egiten digute diz-diz,
zorionean ondo osatuta
bizi gera bertsolariz;
gu gelditu giñaden baiña or
gazteak indartsu dabiltz,
da Euskalerrria zer litzake
bertsorik ez baldin balitz?.

12.-Bertsolari onari gaur ere
etzaio palta eskerik,
gure utsuna ondo betetzeko
ez baita palta gazterlk;
emakumeak ere indartsu
etzan olako usterik,
nik danentzako milla zorion
ezin det esan besterik .

Txomin Garmendia

**GERNIKAKO ARITZA
 GERNIKA! ERRI AGINDUZ ZARA
 EUSKALDUNEN JAURETXEA.
 ASABA ZAARREN BATZAR ETXETIK
 DATOR EUSKAL IZATEA.
 ARITZ ONDOTIK, SAKON TA SENDO
 SORTU DA GURE LEGEA,
 GURUTZ IKURRAK EUTSI DAU BETI
 EUSKO SEMEEN FEDEA.**

Deusto - Bilbao

EUSKADI IRRATIA

JAUN-ANDRE AGURGARRIAK.

Gernikako Aritza il eginda. Baña bere ez-
 kurrak eta landareak amaibako bizia eta
 itxaropena sortuko dau gure biotzetan.

EUSKADI IRRATIAN, Aritzaren omenez
 ekitaldi ederrak egin dozuez.

ZORIONAK.

Nik bere, Gernika aldekoa naizelako,
 omenaldi bero ta zintzo bat egin nai dau-
 tsot.

Euskadi Irratian guk bere parte artzea
 eskatzen dozue.

Eskakizun egokia da ori, izan bere.

Onartu, arren, goian jarri dodan omenal-
 dia, bertso apain-gabea, baña nere biotz-
 mamiñean sortua.

Zuen entzule zintzoa dan.

Zenon Uriguen Mendiola

EUSKAL FRONTOIA ERROMA ERDIGUNEAN

Aita Zenon Uriguen pasiotarra

PILOTA FRONTOIA.

Izen aundiko eliza da San Carlo Quattro Fontane. Txikia dalako, San Carlino esaten dautse baña, benetan bitxi izkutatua zan Erroma urian. Borromini ren arte barrokoa, arrigarrizko biurgunez eta arte ederrez dotoretua Erromaren erdigunean. Eta bere barruan ezkutaturik, gordeta bezela, beste sekretu bat Euskal pilota frontoia. Arritzekoa da ain toki txikian eta Erroma aundi eta zabalean, euskal talde txiki batek mundu osoan ezaguna dan Pilota frontoia jartzea.

LEKAIDEAK ETA PILOTA.

Gauza goragarria da euskaldunak mundu zabalera osoan ikustea, eta batez be Misisio lurraldetan eta elizetan. Bai Erroma uriburuan fraile euskaldunak ugariak izan dira eta Trinitarioak, euretatik euskaldunak asko, leen aitatu dogun San Carlo ondoan, bere alboko lurrean Euskal Frontoia eraiki izana Quirinale eta Via Beneto ondoan. Euskal errian oso ezagutuak dira Algortako Trinitarioak, eta Beato Domingo Iturrate, Dimako semea.

Eta ona emen Erroman Euskal frontoiaren istoria. 1940 urtean Italiako Jaurlaritzak eraitsi egin eban, antxinako San Dionisio lekaide etxea, eta bertan eraiki eben etxe ederra ta galanta. Eta zer? Bertan geratu zan lur zati bat eta Trinitarioei eskaini eutsen. Auxe bai aukerarik onena lur zati ortan euskal frontoi bat eraikitzeko. Esan eta izan

PILOTA GOGO BIZIA.

Bai, euskal frontoian, Erroman pilotan ekiteko. Lur onetatik gertu dago Jesuiten Universidad Gregoriana. Bertan makiña bat euskaldun ikasleak eginen dira irakasle ospetsuak eta ainbat gaietan profesionari zelebreak. Egun batetik bestera Euskal frontoiak berebiziko fama artu eban eta pilotan jokatzeko euskal gazteek, asteburuetan, lar ugariak izanik, zer egin? Onako arazoak eta buruaustek urtenbide onberatsua artu bear dabe. Origaitik pilota partiduak zokondoratu barik, asteburuetan torneoak eta ordutegiak eratu ziran. Eta Beato Domingoren jaietan, maiatzaren azkenetan, pilota txapelketa ospatzen zan, zoragarrizko sariak, txistulari ta dantzak, eta batez be, bazkari jai gozoak.

Zoritxarrez frontoia txikia da, ez daukoz legezko neurriak eta origaitik ofizialki etzan legezkatua izan. Baña pilota zaleei nork ukatu euren jokaldi gozatsuak egitea?

PILOTAREN ILLUNABARRA.

Berrogei urtetik gora, gitxi gorabera, iraun eban frontoi onek gazteei bere serbitzuak eskaintzen. Eta gero zer? Ona emen. 2.003 urtean, Juan Pujana, otxandiotarra izan zan azkena frontoi onetan jokatzeko ebana. Eta zoritxarrez ez dago emen pilota zale euskaldunik. Gaurko egun zoritxarretan zer ikusten dogu? Familietan ume gutxi, eta frailetan frailegai urri. Ordutik ona gure Erromako euskal frontoia arrakalatuta dago bere ba-kartadea katuentzat leku berezia izanik.

Azkenik. “La Gazzeta dello sport”ek adierazten dau, 2002 urtean, ikusi ebela Erroman beste frontoi bat, EUR deritxon aldean Marista lekaideen Etxe Nagusian 2006 urtean egiña España eta ego Ameriketako ikasleentzat. Eta gaur egun utzik dagona. Nora doaz orain arteko ain gauza ederrak familietan, gizartean eta fedean?

Bai, egia da gure asaba zaarren esana: **“Zalditik astora, eta astotik lurrera”**

Kristobal Kolon, Nafarroako IVn Karlos erregearen Semea izan ote zan? (XXVII)

Bibliografia

Nire aldetik ibili dodan

Bibliografia.

Verd eta Martorell'tar Gabriel'en oraingotutako iru liburuak.

Arturo Txanpion'en "Navarra en su vida histórica".

Auñamendi'ren edestiko liburu bildumatik.

Gran Diccionario ilustrado "Selecciones Del Eader's Digest".

BERD eta MARTORELL'tar GABRIEL'en BIBLIOGRAFÍA

I.- Anzoátegui, Ignacio B.: Cristóbal Colón. Los cuatro viajes del Almirante y su testamento. Séptima edición, Espasa-Calpe. Madrid, 1980.

II.- Alomar Esteve, Gabriel: Historia de las Islas Baleares. Ediciones Cort. Palma de Mallorca, 1979.

III.- Allison Peers E.: Foll d'amor. La vida de Ramón Llull. Editorial Molí. Palma de Mallorca, 1966.

IV.- Arranz, Luis: Don Diego Colón, Almirante, Virrey y Gobernador de las Indias. Tomo I. Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Instituto "Gonzalo Fernández de Oviedo". Madrid, 1982.

V.- Atlas de les Ules Balears. Geogràfic, Econòmic, Històric. Primera edició, editat per Diàfora. Barcelona, 1979.

VI.- Bauza y Adrover, Cosme: Historia de Felanitx. Tomo I, II, III. Imprenta B. Reus. Felanitx, 1921.

VII.- Bayerri Bertomeu, Enrique: Colón tal cual fué. Porter-Libros. Barcelona, 1960.

VIII.- Bernardini-Sjoestedt, Armand: Cristóbal Colón. Ediciones Castilla. Madrid, 1965.

IX.- Bernáldez, Andrés: Historia de los Reyes Católicos Don Fernando y Doña Isabel, escrita por el bachiller Andrés Bernáldez, Cura de los Palacios y Capellán del Arzobispo de Sevilla, Don Diego Deza. Tomo I y II. Edición de la Sociedad de Bibliófilos Andaluces. Sevilla, MDCCCLXX.

X.- Bigelow Merriman, Roger: La formación del Imperio Español en el Viejo Mundo y en el Nuevo. Volumen II, Los Reyes Católicos. Editorial Juventud. Barcelona, 1965.

XI.- Blasco Ibáñez, Vicente: En busca del Gran Kan (Cristóbal Colón). Editorial Prometeo. Valencia, 1929.

XII.- Capitulaciones del Almirante Don Cristóbal Colón y salvoconductos para el descubrimiento del Nuevo Mundo. Ministerio de Educación y Ciencia. Dirección General de Archivos y Bibliotecas. Madrid, 1970.

XIII.- Carreras Valls, Ricardo: Catalunya descubridora d'América, La pre-descoberta i els catalans Joan Cabot i Cristófol Colom. Imprenta Altes. Barcelona, 1929.

- XIV.- Carreras Valls, Ricardo: El Cátala Xpo Ferens Colom de Terra Rubra, Descubridor d'América. Edició d'un grup de socis de la Lliga Regionalista de Gracia. Imprenta Altes. Barcelona, 1930.
- XV.- Carreras Valls, Ricardo: La Descubertá d'América (Ferrer, Cabot i Colom). Imprenta M. Roca. Reus (Tarragona), 1928.
- XVI.- Carreras Valls, Ricardo: Los catalanes Juan Cabot y Cristóbal Colom. Memoria presentada a la Real Academia de la Historia. Imprenta Altes. Barcelona, 1931.
- XVII.- Castellar-Gassol, J.: La conxorxa americana. Editorial Molí. Palma de Mallorca, 1987.
- XVIII.- Cerda, Juan: Mallorca, ¿Cuna de Colom? Imprenta Hispana. Fe-lanix, 1968.
- XIX.- Colmeiro, Manuel: Los restos de Colón. Informe de la Real Academia de la Historia al Gobierno de S.M. sobre el supuesto hallazgo de los verdaderos restos de Cristóbal Colón en la Iglesia Catedral de Santo Domingo. Publicado por el Ministerio de Fomento. Madrid, 1879.
- XX.- Coll, José: Colón y La Rábida. Editado por la Librería Católica de Gregorio del Amo. Madrid, 1891.
- XXI.- Colón, Hernando: Vida del Almirante Don Cristóbal Colón. Editado por Fondo de Cultura Económica. México, 1984.
- XXII.- Compte Freixanet, Alberto: Historia Universal. Moderna y contemporánea. Editorial Marfil. Alcoy, 1970.
- XXIII.- Dascáno, Antonio: Ensayo biográfico del célebre navegante y consumado cosmógrafo Juan de la Cosa. Publicado por los Sres. Cánovas Vallejó y Traynor. Madrid, 1892.
- XXIV.- Descola, Jean: Cristóbal Colon, El infortunado Descubridor de un Mundo. Segunda edición. Editorial Juventud. Barcelona, 1985.
- XXV.- Duff, Charles: La verdad acerca de Cristobal Colón y del descubrimiento de América. Espasa-Calpe. Madrid, 1.938.
- XXVI.- Elliott, J. H.: El Viejo Mundo y el Nuevo (1492-1650). Segunda edición. Alianza Editorial. Madrid, 1984.
- XXVII.- Enciclopedia Básica Danae. Volumen I y II. Ediciones Danae. Barcelona, 1977.
- XXVIII.- Erssa: Colón. Editorial Ramón Sopeña. Barcelona, 1941.
- XIXX.- Espinel, José Luis: San Esteban de Salamanca, Historia y Guía (Siglos XIII-XX) Editorial San Esteban. Salamanca, 1978.
- XXX.- Fernández de Navarrete, Martín: Viajes de Colón. Editorial Porrúa, México, 1986. XXXI Fernández Duro, Cesáreo: Colón y la Historia postuma. Imprenta y Fundación de M. Tello. Madrid, 1885.
- XXXII.- Fernández Martin, Luis: El Almirante Luis Colón y su familia en Valladolid (1554-1611). Casa-Museo de Colón y Seminario Americanista de la Universidad de Valladolid. Valladolid, 1986.
- XXXIII.- Frutos, Pedro de: El enigma de Colón. Libroexpres. Barcelona, 1980.
- XXXIV.- García Rodríguez, Sebastián: La Rábida, pórtico del Nuevo Mundo. Gráficas San Antonio. Sevilla, 1981.
- XXXV.- Gaya y Delrue, Marcelo: El Mito de Cristóbal Colón. Editado por Librería General Zaragoza, 1953.
- XXXVI.- Gil, Juan y Várela, Consuelo: Cartas de particulares a Colón y Relaciones coetáneas. Alianza Editorial. Madrid, 1984.
- XXXVII.- Gil, Juan y Várela, Consuelo: Temas Colombinos. Publicado por la Escuela de Estudios Hispano-Americanos de Sevilla. Sevilla, 1986.
- XXXVIII.- Granzotto, Gianni: Cristóbal Colón. Javier Vergara, Editor. México, 1985.

- XXXIX.– Homenaje a Isabel La Católica en Madrigal de las Altas Torres. Instituto de Estudios Africanos, Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Madrid, 1957.
- XL.– Iribarren, Manuel: El Principe de Viana (un destino frustrado). Montaner y Simón, Editores. Barcelona, 1947.
- XLI.– Irving, Washington: Vida y viajes de Cristóbal Colón. Gaspar y Roig, Editores. Madrid, 1851.
- XLII.– Irving, Washington: Viajes y descubrimientos de los compañeros de Colón. Gaspar y Roig, Editores. Madrid, 1854.
- XLIII.– Jimeno, Rodolfo: Las leyendas y el Padre Las Casas. Vassallo de Mumbert, Editor. Madrid, 1983.
- XLIV.– Jos, Emiliano: El plan y la génesis del Descubrimiento Colombino. Casa-Museo de Colón y Seminario Americanista de la Universidad de Valladolid. Valladolid, 1979-1980.
- XLV.– La Torre y del Cerro, José de: Beatriz Enriquez de Harana y Cristóbal Colón. Editado por la Caja Provincial de Ahorros y la Asociación de Amigos de Córdoba. Córdoba, 1984.
- XLVI.– Las Casas, Bartolomé de: Historia de las Indias. Volumen I, II y III. Segunda reimpresión, editada por Fondo de Cultura Económica. México, 1986.
- XLVII.– Las Casas, Bartolomé de: Obra indigenista. Edición de José Alcina Franch. Alianza Editorial Madrid, 1985.
- XLVIII.– López de Gomara, Francisco: Historia General de las Indias. Volumen I y II. Editorial Iberia. Barcelona, 1965.
- XLIX.– López Flores, Manuel: Colón no descubrió América. Editorial Clásica. Madrid, 1964.
- L.– Llanas de Niubó, Renato: El enigma de Cristóbal Colón. Ediciones Marte. Barcelona, 1964.
- LI.– Madariaga, Salvador de: Vida del muy magnífico señor Don Cristóbal Colón. Tercera edición. Espasa-Calpe. Madrid, 1982.
- LII.– Manzano Manzano, Juan: Colón y su secreto, El predescubrimiento. Segunda edición. Ediciones Cultura Hispánica del Instituto de Cooperación Iberoamericana. Madrid, 1982.
- LIII.– Martínez Hidalgo, José Maria: A bordo de la "Santa Maria". Publicación del Museo Marítimo de las Reales Atarazanas de Barcelona. Barcelona, 1976.
- LIV.– Mateo, Andrés Maria: Colón e Isabel La Católica. Consejo Superior de Investigaciones Científicas y Universidad de Valladolid. Valladolid, 1942.
- LV.– Menéndez Pidal, Ramón: La lengua de Cristóbal Colón. Sexta edición. Espasa-Calpe. Madrid, 1978.
- LVI.– Milhou, Alain: Colón y su mentalidad mesiánica en el ambiente franciscanista español. Casa-Museo de Colón y Seminario Americanista de la Universidad de Valladolid. Valladolid, 1983.
- LVII.– Molí, Francesc de B.: Els llinatges catalans (Catalunya, País Valencia, liles Balears). Segona edició. Editorial Molí. Palma de Mallorca, 1982.
- LVIII.– Morison, Samuel Eliot: El Almirante de la Mar Océano. Vida de Cristóbal Colón. Editado por Librería Hachette. Buenos Aires, 1945.
- LIX.– Otero Sánchez, Prudencio: España, Patria de Colón. Editado por Biblioteca Nueva. Madrid, 1922.
- LX.– Palau Vera, Juan: Vida de Cristóbal Colón. Quinta edición. I. G. Seix y Barral Hnos. Editores. Barcelona, 1932.
- LXI.– Parellada, Caius: Colom veng Colombo (La veta naturalesa catalana del descobridor del Nou Món). Editado por Caius Parellada i Cardellach. Barcelona, 1986.
- LXII.– Paz y Mélia, Antonio: Archivo y Biblioteca de la Casa de Medinaceli. Series de sus principales documentos. 1.a Serie, Histórica. Imprenta Alemana, Madrid, 1915. 2.a Serie, Bibliográfica. Imprenta de Blass. Madrid, 1922.

- LXIII.- Pérez de Tudela y Bueso, Juan: *Mirabilis in Altis*. Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Instituto "Gonzalo Fernández de Oviedo". Madrid, 1983.
- LXIV.- Pey Ordeix, S.: *Doña Isabel de Castilla y nuestra América*. Biblioteca Vulgarizaciones Históricas. Barcelona, 1929.
- LXV.- Porter, José: *Los Libros*. Editado por José Porter Rovira. Barcelona, 1973.
- LXVI.- Prescott, William H.: *Historia de los Reyes Católicos Don Fernando y Doña Isabel*. Compañía General de Ediciones. México, 1952.
- LXVII.- Quadrado, José María: *Forenses y Ciudadanos*. Historia de las disensiones civiles de Mallorca en el siglo XV. Segunda edición. Tipo litografía de Amengual y Muntaner, Editores. Palma de Mallorca, 1895.
- LXVIII.- Ramos, Demetrio: *La Primera Noticia de América*. Casa-Museo de Colón y Seminario Americanista de la Universidad de Valladolid. Valladolid, 1986.
- LXIX.- Ramos Pérez, Demetrio: *Variaciones ideológicas en torno al Descubrimiento de América, Pedro Mártir de Angleria y su mentalidad*. Casa-Museo de Colón y Seminario Americanista de la Universidad de Valladolid. Valladolid, 1982.
- LXX.- *Revista Iberoamérica*. N.º 6. Diciembre 1980 - Enero 1981. Edita: AMEGISA. Madrid.
- LXXI.- Rey Pastor, Julio y García Camarero, Ernesto: *La Cartografía Mallorquina*. Departamento de Historia y Filosofía de la Ciencia. Instituto Luis Vives. Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Madrid, 1960.
- LXXII.- Rosselló Vaquer, Ramón: *Documents per a la Historia de Felanitx*. Segle XIV Editorial Ramón Lull. Felanitx, 1972.
- LXXIII.- Rosselló Vaquer, Ramón: *Els Castellans de Santueri*. Segle XI Editorial Ramón Lull. Felanitx, 1971.
- LXXIV.- Rumeu de Armas, Antonio: *El "portugués" Cristóbal Colón en Castilla*. Ediciones Cultura Hispánica del Instituto de Cooperación Iberoamericana. Madrid, 1982.
- LXXV.- Rumeu de Armas, Antonio: *Hernando Colón, historiador del Descubrimiento de América*. Instituto de Cultura Hispánica. Madrid, 1973.
- LXXVI.- Rumeu de Armas, Antonio: *Hernando Colón, historiador de América*. Real Academia de la Historia. Madrid, 1970.
- LXXVII.- Rumeu de Armas, Antonio: *Nueva luz sobre las Capitulaciones de Santa Fe de 1492 concertadas entre los Reyes Católicos y Cristóbal Colón*. Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Madrid, 1985.
- LXXVIII.- Santaella, Rodrigo de: *El libro de Marco Polo anotado por Cristóbal Colón*. El libro de Marco Polo versión de Rodrigo de Santaella. Edición, introducción y notas de Juan Gil. Alianza Editorial. Madrid, 1987.
- LXXIX.- Sanz, Carlos: *La Carta de Colón anunciando el Descubrimiento del Nuevo Mundo*. 15 febrero - 14 marzo 1493. Impreso por Gráficas Yagües. Madrid, 1961.
- LXXX.- Sanz, Carlos: *Bibliografía General de la Carta de Colón*. Editado por Librería General Victoriano Suarez. Madrid, 1958.

LXXXI.– Sanz, Ricardo; Olmo, Margarita del y Cuenca, Emilio: *Nacimiento y vida del noble castellano Cristóbal Colón*. Edita, Nueva Alcarria. Guadalajara, 1980.

LXXXII.– Schoch y Pereira de Castro, Luis: *¡Descubrir al Descubridor!* Ediciones Ordoñez. Madrid, 1971.

LXXXIII.– Suau Alabern, J.: *La tesis mallorquina de Cristóbal Colón*. Segunda edición. Ediciones Cort. Palma de Mallorca, 1978.

LXXXIV.– Sureda Blanes, Josep: *Episodis de la Historia. Ramón Lluç i llibri-gen de la cartografia mallorquina*. Rafael Dalmau, Editor. Barcelona, 1969.

LXXXV.– Taviani, Paolo Emilio: *Cristóbal Colón, génesis del gran descubrimiento*. Volumen I y II. Instituto Geográfico de Agostini. Novara, 1974. Editorial Teide. Barcelona, 1977.

LXXXVI.– Taviani, Paolo Emilio: *Cristóbal Colón, génesis del gran descubrimiento*. Instituto Geográfico de Agostini. Novara, 1982. Editorial Delta, Barcelona, 1983.

LXXXVII.– *Testamento y codicilo de Isabel la Católica*. Ministerio de Asuntos Exteriores, Dirección General de Relaciones Culturales. Madrid, 1956.

LXXXVIII.– Ulloa, Luis: *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*. Volumen XL. Barcelona, 1930.

LXXXIX.– Ulloa, Luis: *Cristofor Colom fou càtala, La veritable gènesi del Descubriment*. Editado por Llibreria Catalonia, Barcelona, 1927.

XC.– Ulloa, Luis: *Noves proves de la catalanitat de Colom. Les grans falsetats de la tesi genovesa*. Editado por la Llibreria Oriental-Americana. Maisonneuve Frères. París, 1927.

XCI.– Várela, Consuelo: *Cristóbal Colón. Textos y documentos completos*. Alianza Editorial. Madrid, 1982.

XCII.– Verd Martorell, Gabriel: *Cristóbal Colón y la revelación del enigma*. Segunda edición. Editado por Gabriel Verd. Palma de Mallorca, 1986.

XCIII.– Verdura, Nito: *La verdad de un nacimiento, Colón ibicenco*. Kaideda, Ediciones, Madrid, 1988.

XCIV.– Verlinden, Charles y Pérez-Embú, Florentino: *Cristóbal Colón y el descubrimiento de América*. Ediciones Rialp. Madrid, 1967.

XCV.– Vespucci, Amerigo: *Cartas de viaje*. Alianza Editorial. Madrid, 1986.

XCVI.– Vespucci, Amerigo: *El Nuevo Mundo, Viajes y documentos completos*. Ediciones Akal Madrid, 1985. XCVII Wiesenthal, Simón: *Operación Nuevo Mundo (La misión secreta de Cristóbal Colón)*. Aymá, Editora. Barcelona, 1976.

BIBLIOGRAFÍA PARA LA SEGUNDA EDICIÓN

XCVIII.– Manzano, Manzano, Juan: *Cristóbal Colón. Siete años decisivos de su vida (1485-1492)*. Segunda edición. Ediciones de Cultura Hispánica del Instituto de Cooperación Iberoamericana. Madrid, 1989.

Atutxa'tar Paul

Zornotzan 2.015'ko urtean Epaila'ren 21'ean

E u s k a l a s t e a

Urte guztietan lez, aurten be Euskerazaleak Alkartean ospatuko da.

2016-11-20

2016-11-21

2016-11-22

2016-11-23

2016-11-24

ESKERRIK ASKO ETORTZEAGAITIK

Tokia: Colon de Larreategi – 14 - 2ª esk.

Ordua: **Zazpiretan**

EUSKERAZALEAK

.....

IPUIN SARIKETA

Mesedez bialdu CD edo disketea

EUSKERAZALEAK ALKARTEAK, urte guztietan lez aurten be, ipuin sariketea iragarten dau, oiñarri-arauak oneik dirala:

- Ipuinak euskeraz eta erriak erabilten dauan euskalkia erabilliaz idatziak izan bearko dabe eta idazkerea, EUSKERAZAINTZAK argitaratua eta ZER aldizkarian erabilten dana.
- Ipuinak asmaturikoak edo errian batuak izango dira, ez idatzita dagozanak edo itzulpenak.
- Luzeera iru orrialdetik lau orrialdera, idazkiñez idatzita eta bitarte bi dirala. Saria irabazten dabenak ZER-en argitaratuko dira. Saririk irabazten ez dabenak be bai ipuiñaren barrenean idazleak baimena emoten dauanean.
- **Azillaren azkenerako** EUSKERAZALEAK ALKARTEAren etxean (Bilbaoko Colon de Larreategi, 14, 2ª eskoia) egon bear dabe. Abenduaren azkenerako emongo da maikoen erabagia eta Zer-en agertuko da, Urtarrillean.
- Sariak bost izango dira:

1. ^a	300 euro	4. ^a	120 euro
2. ^a	240 euro	5. ^a	60 euro
3. ^a	180 euro		
- Ipuinak izen ordeagaz bialdu eta karta-azal txiki baten barruan edo info.euskerazaleak@gmail.com izen-ordea ta izena.
- Epea azillaren azkenera arte.

EUSKERAZALEAK

.....

ARPIDETZAKO TXARTELA

ZER aldizkaria artu gura dot eta bialdu egidazue zuzenbide onetara:

..... tar

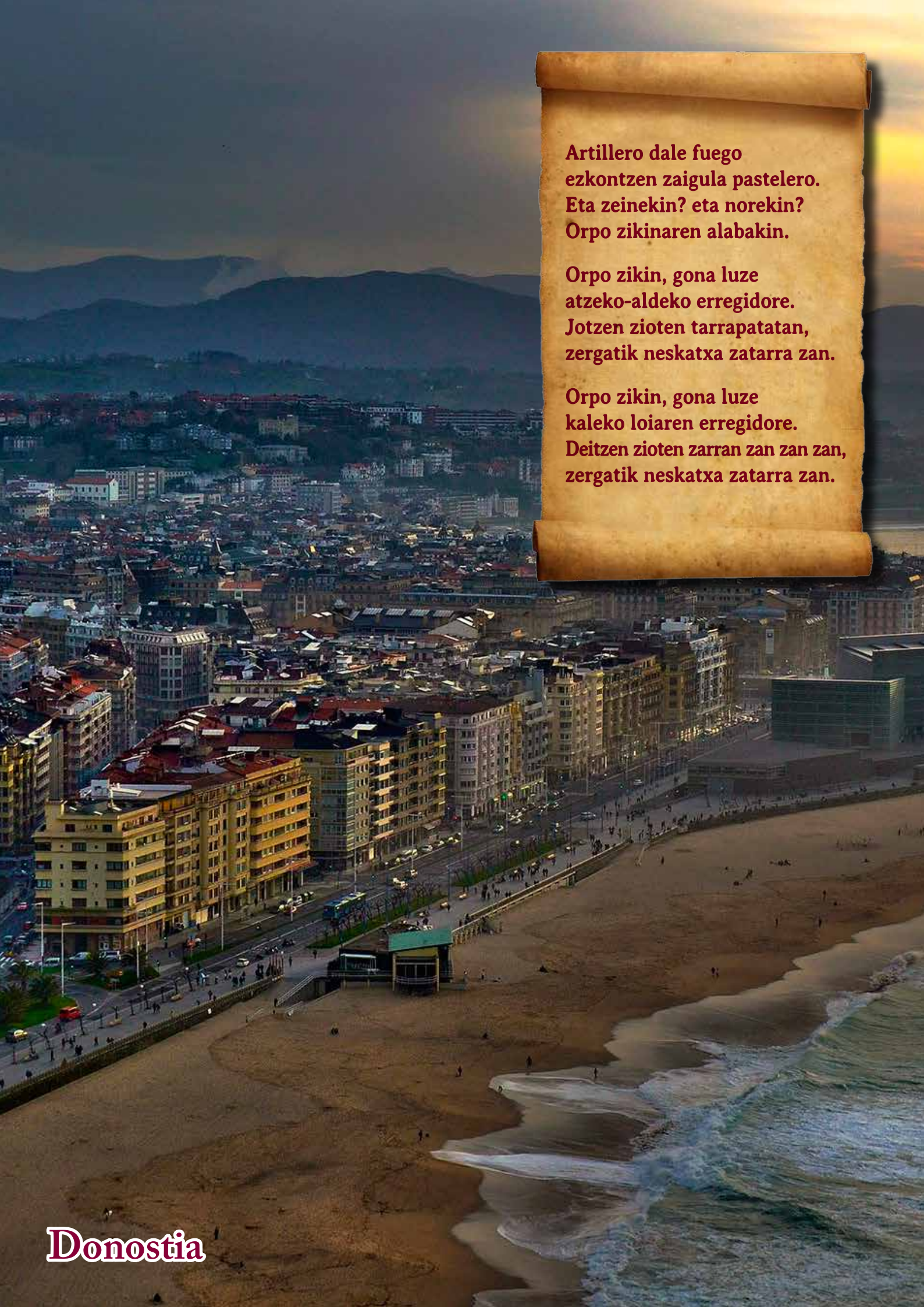
..... kalean (auzoan..... zenbakian

..... errian, errialdean (probintzian)

Arpidetza ordaintzeko (ogeitamabost euro) kontu onetan:

Euskerazaleak, Bilbao bizkaia kutxa : ES28 2095 0000 74 2000089615 zenbakidun diru-kontura.

ZABALDU DAGIZUN **“ZER”**. Arpidedun bakoitxak billatu begi beste bat!

**Artillero dale fuego
ezkontzen zaigula pastelero.
Eta zeinekin? eta norekin?
Orpo zikinaren alabakin.**

**Orpo zikin, gona luze
atzeko-aldeko erregidore.
Jotzen zioten tarrapatatan,
zergatik neskatxa zatarra zan.**

**Orpo zikin, gona luze
kaleko loiaren erregidore.
Deitzen zioten zarran zan zan zan,
zergatik neskatxa zatarra zan.**